

LEDAKALNIO

LEIDŽIA LTSR NACIONALINIO PARKO DIREKCIJA

Leidžiamas nuo 1984 m.

1985 m. vasario 20 d.

AKTYVI VEIKLA

Jau septyneri metai, kai Nacionaliniame parke įkurtame gamtos apsaugos draugijos pirminė organizacija. Per tuos metus iš 5 darbuotojus jungusio kolektivo išaugo 20 naujų organizaciją. Per šį laikotarpį surengti 196 reidai gamtos apsaugos įstatymų pažidėjams išaiškinti ir jiems surašyti apie 120 protokolų. 1982 metais pirminė Nacionalinio parko organizacija apdovanota Lietuvos gamtos apsaugos draugijos garbės raštu už antrą vietą socialiniame lenktyniavime gamtos apsaugos srityje tarp žemės ūkio sistemos darbuotojų. Taigi Nacionalinio parko organizacija jau turi patirties, klostosi jos veiklos tradicijos. Ypač svarbu tai, kad mūsų organizacijai priklauso visi Nacionalinio parko darbuotojai. Tačiau reikia pasiekti, kad Nacionalinio parko nuostatuose išskeltas uždavinys „Apsaugoti vertingus kraštovaizdžius, gamtos ir kultūros paminklus, išsaugoti bei gausinti retas ir šliai zonai būdingas augmenijos ir gyvūnijos rūšis“ taptų visų parko darbuotojų rūpesčiu.

Šiekiant paskatinti aktyviausių draugijos narius, 1984 metais organizuotas konkursas „Aktyviausias metų reidų dalyvis“. Jo nugalėtoju pripažintas inžinierius Olegas Jakubovskis, dalyvavęs šešiolikoje reidų, kurių metu suraše 12 protokolų. Aišku, talkininkavimas rajonų gamtos apsaugos inspekcijoms nėra pagrindinė gamtosaugininkų užduotis, tačiau ji mums iškyla i vieną iš pirmųjų vietų. Juk Nacionalinis parkas išsi-

dėstęs 300 kvadratinių kilometrų flora ir fauna turtingoje teritorijoje. Norint sėkmingesnį įvykdinti šią užduotį, iš aktyviausių draugijos narių paruošti septyni visuomeniniai gamtos apsaugos inspektorai. Kovoje su pažidėjais bendradarbiaujame ir su kitų ištaigų draugijos nariais. Ne menkinkime agitacinio darbo reikšmę. Ignalinos rajono laikraštyje „Nauja vaga“ ir Nacionalinio parko leidinyje „Nuo Ledakalnio“ 1984 metais išspausdinta 30 metėlę gamtai propaguojančiu straipsniu, perskaityta 4 paskaitos, surengtos 35 gamtosauginės pakraipos ekskursijos. Ataskaitiniame rinkiniame susirinkime nutarta 1985 metais pratęsti konkursą „Aktyviausias metų reidų dalyvis“ ir paskelbtu naują – „Aktyviausias gamtos apsaugos idėjų propaguotojas“. Be to, nutarta šių metų gegužės mėnesį parke surengti švaros dieną, i talką pasikviečiant kitas organizacijas ir mokymo ištaigas.

1985 metais Nacionalinio parko pirminė organizacija išpareigojo gamtos apsaugos tematika perskaityti 4 paskaitas, surengti fotoparodą, du konkursus, surengti 30 teminius ekskursijus, paskelbtis spaudoje 40 straipsnių, demonstruoti kino filmą apie parką, atnaujinti du informacinius stendus, sutvarkyti želdinius prie parko administracijos pastato, prižiūrėti parke esančius gamtos paminklus ir draustinius, suorganizuoti 20 reidų gamtos apsaugos įstatymo pažidėjams išaiškinti.

A. GORODECKIS

Dienos aktualios

Žverys ir paukščiai laukia globos

Iš dangaus pabirusi gausu sniegą palydėjo jau keletą metų nematyti mūsų rajone šalčiai. Neseniai buvęs atlydis dar labiau apsunkino žvėrimis ir paukščiams pasiekti maistą. Šiuo metu visi, kas nori, kad mūsų girių liktų kuo mažiau nualintos, kad sodus ir laukus lydėtų geresni derliai, privalo padėti gamtai, o gamta dešimteriomis atsilygins.

Ne paslaptis, kad ne visi medžiočių būreliai turi pakankamą kiekį pašarų. Blogiau apsirūpinimasis pašarais būreliai būtina imtis priemonių ir išsigytis iš ūkių gyvuliu iš ūkių atliekų bei kitu menkaverčiu pašarų. Rajone iškurtas kovos su „baltuoju baidu“ šstabas. Jis kontroluoja, kaip medžiojotai, miškininkai, kitos visuomeninės organizacijos atlieka papildoma žvėrių ūrimą. Ne mažai indėli i smulkiosios faunos globą įdeda mokyklos. Tarp mokyklų organizuotas konkursas. Nugalėtojai bus apdovanojami.

„Baltasis badas“ nepraėjo šalimai, neaplankęs Nacionalinio parko. Kas jau kas, o parko darbuotojai gerai žino, kaip reikalinga parama tokiu metu laiku gyvajai gamtai. Tam buvo ruošiamasi, galima sakyti, ištisus metus: rišamos šluotelės, šienaujami mišiniai, vežamos grūdų at-

liekos, ruošiami sultingi pašarai. Pašarų vyrai paruošė pakankamai, kad galėtų atispirti prieš bet kokią žiemą. Ir neapsiriko. Žiema išties nepavydėtina. Šiuo metu Nacionaliniam parke išengti 9 žvėrių ūrimo kompleksių, kurie nuolat lankomi ūrėnų, elnių ir sturnų. Kompleksuose pašarų netruksta. Juos pristato specialiuota brigada, vadovaujama O. Jakubovskio. Be to, yra nemažas kiekis edžių sturnomis ir elniams, kurias prižiūri miškininkai. Tikrinimo metu ir kompleksai, ir edžios buvo užpildyti pakankamu kiekiu pašarų.

Neužmiršta ir smulkioji fauna. Beveik prie kiekvienuoš neužšalančios protakos, kur susirenka žiemoti antys, yra išengtos į ūryklos. Antai Sakarų ūrykloje nuo bado ginasi apie 100 ančių ir 2 gulgės, tarp Ukojo ir Alksno – apie 50 ančių. Ginučių upelyje – apie 100 ančių. Norėtusi padėkoti Vaidžiuškių kaimo gyventojui pensininkui Vladui Vasiliauskui, kuris su téviška meile gamtai jau keletą metų globoja netoli namų esančioje protakos gulbes ir antis. Praėjusią žiema jis išmaltino 14 gulgbių ir apie 200 ančių. Siaisiais metais jo „vaišių stalą“ lanko 2 gulgės ir 207 antys. Nekantriai

– net 5,5 m kiekvienam ilgio kilometrui. Labiausiai vinguotas yra Svogenos upelis. Tyriaušias vanduo teka Juodupyje; jo vandenis sudaro iš giluminių žemės klojų srovenantys šaltinių. Dar mūsų amžiaus pradžioje Minčios, Būkos, Sregždos, Sravės, Almajos ir Asekos upelių buvo plukdomi sieliai, o Minčios, Tauragnos, Sravės, Kretuonėlės ir Šventelės energija sukonvertuota į hidroelektros jėgas.

A. PANAVAS

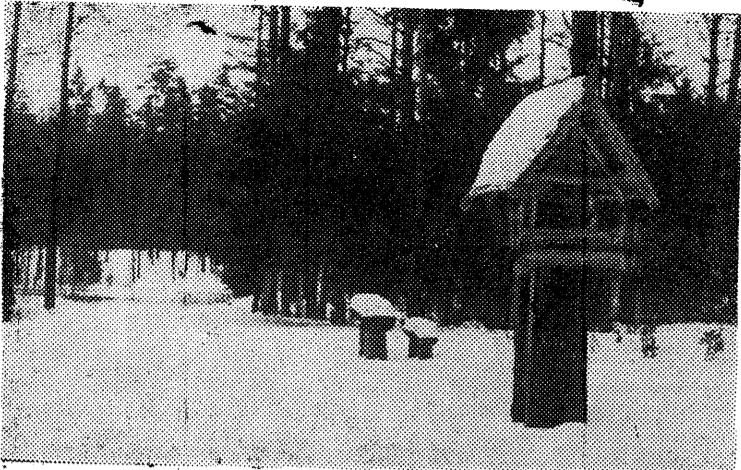
Rajono valstybinis gamtos apsaugos inspektorius

Ekskursantai ir turistai, keliaudami po gražiausias Nacionalinio parko vietas, niekuomet neaplenkia Stripeikių kaimė išrengto senovinės bitininkystės muziejaus. Dar labiau pagausėjo lankytąjį, atidarius muziejaus vidas ekspoziciją. Dabar muziejus įtrauktas į ekskursijų metu lankytinų objektų skaičių.

Muziejuje sukaupta per penkis šimtus eksponatų. I Stripeikius jie atkeliau ne tik iš mūsų rajono, bet ir iš kitų respublikos vietovių. Apsilankiusius domina muziejaus etnografiniai skyriaus, rasakojantys apie mūsų protėvių bitininkavimą. Apie tai byloja išrašai atsilepimų knygoje.

V. ŠAKALIO nuotraukose: muziejaus ekspozicija. Kairėje – aukštaičių kalendoriai aviliai, dešinėje – žemaičių šiaudiniai aviliai.

Sveikatingumo takas Kaltanėnų girininkijoje žiemą.
B. ŠABLEVICIAUS nuotr

Įžuviname ežerą

Iignalinos žuvininkystės ūkis didžiausias ežerų ūkis Lietuvoje, aprépiantis penkis administracių rajonus. I jo sudėti jėlna be maž šimtas ežerų. Ežerų ūkis vykdo pusiau intensyvią verslinę žuvininkystę, kurios labai svarbi darbų dalis yra vertingų žuvų veisimas natūraliuose vidaus vandenye. Mūsų ežerai gali tiktis geros kokybės žuvies produkciją: peledes, karšius, starkius, seliavas, ungurius, karpiai ir kt. Siuo metu ežeruose esanti žuvų rūsinė sudėtis ne visai pažanki verslinei žvejybai — vyrauja menkavertės žuvų rūsys. Todėl svarbu, kad žuvivaisos, tiekiančios ižuvinimo medžiągą, ūkiui, laikytuosi sutarčių. Bendradarbiaujame su Ignalinos žuvivaisos įmonė, kuri jau dvvidešimt metų inkubuoja ikrus ir augina tvenkiniuose seliavą, peleldžių, lydeklų jauniklius ūkio ežerams ižuvininti. 1983—1984 metais į Baluošo ežerą buvo suliesta 5,4 mln., o į Dringį — 8 mln. seliavų lervucių. Kaip parodė patirtis, ežerų ižuvinimas lervutėmis duoda nedidelį efektą, bet, nepaisant to, šiuo metu jau gauti apčiuopiamai žuvivaisos darbų rezultatai — ūkis sėkmingai gaudo seliavas ir starkius. Vis daugiau žuvininkystės ūkis ižuvinia ežerus jau pauaugintais jaunkliais. Beveik kasmet iš įvairių Lietuvos žuvivaisos įmonių ir ūkių (Rusnės, Simno, Išlaužo ir kt.) gauname dvivasarių karpiai ežerų ižuvinimui. 1982 metais vien į Nacionalinio parko ežerus buvo suliesta 61700 dvivasarių karpiai, o 1983 metais — per 124000. Suprantama, didžiąją dalį ižuvinimo medžiągos ūkis nukreipia į intsyviai ekspluatuojamus ežerus, tokius kaip Dysnų, Dūkšto ir kt.

Pastaraisiais metais gerų rezultatų ūkis pasiekia gaudant ungurius. Jei prieš dešimtmetį

Lietuvoje daugiausia ungurių susgaudavo žuvindinkystės ūkiai, išskirė prie Kuršių marių, tai dabar įvyko lūžis. Tai lémė gausus įžuvinimus, aukštos kokybės medžiaga, kurią gauname iš Anglijos ir Prancūzijos firmų per respublikos žuvininkystės valdybą. Vien tik 1983 metais Ignalinos žuvininkystės ūkis Nacionalinio parko ezerus įžuvino tokiais kiekiais ungurių jauniklių: Tauragnai — 168000, Baluoša — 958000, Ukoja — 960000, Asalnus — 144000, Lūšius — 240000. Ūkis žvejoja dideliuose vandens plotuose. Kasmet žvejyba intensyvėja, ūkiui didinamos žvejojimo užduotys. Suprantama, didėja ir gaunamos įžuvinimui medžiagos kiekiai. Bet, deja, ūkio poreikius jie patenkina tik penktadaliu. 1984 metais veterinarijos tarnyba uždraudė keletui žuvivaisos įmonių tiekti žuvininkystės ūkiams dvivasarinius karpius dėl jų ligų. Turime vilčių, kad, pradėjus veikti stambialūžuvivaisos Įmonei Didžiasalyje, įžuvinimo reikalai mūsų žuvininkystės ūkyje pagerės. Nedideliais kiekiais įžuvinimo medžiagą ūkis augina savo jégomis išrengtuose tvenkiniuose Strigališkio kalme ir Dūkšte. Bandome gausinti vertingas žuvis, išrengdami dirbtines nerštavietes.

Svarbi priemonė žuvų atsargoms didinti – jų nešrto apsauga. Siuo metu aktyviai dirba vi suomeniniai gamtos apsaugos inspektorai E. Rolka, M. Prusakovas ir kt. Ignalinos žuvininkystės ūkio specialistai deda pastangas, kad racionaliai būtų naudojami vandens turtai, kad intensyvėjančią žvejybą lydėtų žymiai didesnės apimties negu dabar ižuvinimo darbai.

G. GIMŽAUSKAS
Ignalinos žuvininkystės ūkio
vyr. inžinierius ichtiologas

Lietuvos Nacionalinis parkas įkurtas vienoje iš patraukliausių mūsų respublikoje poilsio zonų. Jau prieš įkuriant Nacionalinį parką į Žeimenos aukštupio zoną gražiausiomis vasaros dienomis suguzėdavo per 2 tūkstančius poilsiautojų. Kad esamas poilsiautojų srautas padarytų gamtą kuo mažiau žalos, jau pirmaisiais parko gyvavimo metais buvo įrengta 16 stovyklaviečių planiniams ir 16 — saviveikliniams poilsiautojams. Stovykla-vietės planiniams turistams perduotos prižiūrėti jų eksplotuotojui — Ignalinos turistinėi bazei, o saviveikliniams poilsiautojams — parko direkcijai. Pastaraisiais metais nutarta mažinti stovyklaviečių saviveikliniams poilsiautojams skaičių, tuo pat metu plečiant likusių stovyklaviečių taipumą. Vykdant ši nutarimą praėjusiais metais panai-kintos Žeimenio, Obelių rago (prie Žeimenio ežero), Maciutiškių (prie Lūšių ežero), Varniškių (prie Tauragno ežero), o šiai-s metais panaikinta Beržaragio (prie Baluošo ežero) stovyklavietės. Tai — mažiau populiarios, atokesnėse vietose, bet dažniau-sial ne daugiau kaip per keletą kilometrų nuo labiau eksplotuo-jamų esančios stovyklavietės. Po šių pertvarkymų parke lieka 11 saviveiklinių stovyklaviečių,

Tikimasi, jog mažesniame skaičiuje, kad ir stambesnių, priegerų susisiekimo kelių esančių stovyklaviečių pagerės poilsiautojų elgesio gamtoje kontrolės galimybės, šiukslių konteineriais iš visų be išimties stovyklaviečių surinkimas. Smarkiai sumažės stovyklaviečių skaičius, kuriose iš stovyklautojų už nakvynę surenkomo mokesčio nepakanka net jas aptarnaujančio kasininko

atlyginimui apmokėti, t. y. pag
gerės mokesčio už nakvynę iš
stovyklautojų surinkimo sąlygos.
Stambesnėje stovyklavietėse
lengviau sudaryti ir geresnes
stovyklavimui komforto sąlygas—
jas galimą praturtinti tokiais ma-
žsnėmis stovyklavietėmis perdaug
prabangiais dalykais, kaip lauko
virykla, vaikų žaidimo aikštė,
stambesnė pavėsinė (saviveiki-
nių kellauninkų grupei). Tai bū-
tu tarsi savotiška kompensacija
jau pamėgtų poilsio vietų nete-
kusiemis stovyklautojams. Paga-
liau svarbiausia, jog sumažėjus
poilisiaviečių skaičiui sumai-
ginti, nes jie yra labai ne-

Stovyklavietės Nacionaliniame parke

atlyginimui apmokėti, t. y. pagėrės mokesčio už nakvynę iš stovyklautojų surinkimo sąlygos. Stambesnėse stovyklavietėse lengviau sudaryti ir geresnes stovyklavimo komforto sąlygas—jas galima praturtinti tokiais mažnėmis stovyklavietėms perdaug prabangiais dalykais, kaip įauko virykla, vaikų žaidimo aikštė, stambesnė pavėsinė (saviveiklinių keliauninkų grupei). Tai būtų tarsi savotiška kompensacija jau pamėgtų poilsio vietų netekusiems stovyklautojams. Pagaliau svarbiausia, jog sumažėjus reiškinių skaičiui sumažės ir

rekreacijai, ypač intensyviai nau-dojamų teritorijų plotai, kas, be abejonės, teigiamai atsilieps par-ko gamtai, pagerins ir stovykla-vimo parke sąlygas. Aišku, ne-galima stovyklaviečių ir per daug sustambinti — maksimalus sto-vyklautojų jose skaičius negali viršyti parko išplanavimo pro-jeekte numatytu talpumo, nes ki-taip jose išsvystys intensyvi jautresnių gamtos komponen-

tės Nacionalin

jų skaičius siekė apie 500 žmonių, t. y. beveik 20 proc. visos zonos srauto. Taipogi paaiškėjo, kad priešparkinėje rekreacinėje zonoje beveik nėra įrengtų stovyklaviečių. Todėl praejusią vasarą, padedant geografinės specialybės diplomantui Gintarui Dobiliaičiui, buvo atliktas detalus parko buferinėje zonoje esančių ežerų pakrančių tinkamumo poilsiamvui ivertinimas.

Jau prieš tyrimus buvo aišku, kad ypatingų resursų poiliavimui priešparkinėje buferinėje zonoje nėra, nes beveik visa, nuo kitų gana atitrūkusi Žeimenos aukštupio poilsio zona ir didžioji priešparkinės buferinės zonos dalis — tai dirbami laukai ar vandens telkiniais šyktūs miškų masyvai. Todėl pagrindiniai tyrimai vyko keturiuose ežerais pasidabinusiuose arealuose: Tauragėnu, Svedriškių, Linkmenų ir Ignalinos — Švenčionėlių. Atlikus tyrimus paaiškėjo, jog visų arealu ežerams būdinga tai, kad labai maži. Ais, Butėnų ežeras, K.

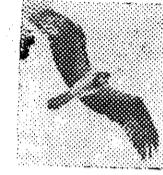
Retųjų paukščių būklė

ERELIS ŽUVININKAS

Idomi erelio žuvininko perėjimo istorija mūsų respublikoje. Prof. T. Ivanauskas rašo, kad jam tekė matyti šluces paukščius su jaunikliais apie 1925 metus. Po to rašytinių žinių nebuvo keletą dešimtmečių. A. Matuzevičius 1966 metais rado ju lizdą Labanoro girioje, kuris, deja, netrukus iširo. Tuo pat laiku J. Strazdas netycia aptiko gyvneamą lizdą toje pat girioje. Sis lizdas tebėra, gyvenamas ligi šiol. VVU dėstytojas J. Stasaitis pasakoja, kad erelius žuvininkus dabartinejė Nacionalinio parko teritorijoje jis stebėjęs 1961—1962 metais. A. Lubys, buvęs parko darbuotojas, 1975 metais rado čia lizdą. Jame paukščiai po ju atradimo perėjo dar porą metų, o vėliau lizdą metė, susirađę visiškai nauja vieta. Naujasis lizdas buvo surastas 1979 metais, kuriame žuvininkai be baidymų iš šalies vaikus išaugindavo kasmet. 1980 metais parke atsirado antroji pora, tačiau kažkieno buvo išbaidyti. Tik 1984 metais vėl paširodžiusi antroji pora sekmingai perėjo. Per pastaruosius 6 metus (1979—1984) žuvininkai pas mus perėjo 7 kartus. Išaugo 13 jaunų paukščių, vidutiniškai 1,86 jauniklio iš lizdo. Tai daugiau negu Lenkijoje (1,66) arba Suomijoje (1,23). Sis vidurkis būtų aukštesnis, jei ne 1980 metų liūdnas įvykis: žuvė maži jaunikliai lizde, nes patinės, vienintelis jų maitintojas, „dingo be žinios“ (matyt, ji sunaikino brakonierius).

išleksia į kitas vietas. Tačiau, jei lizdas nerevi- zuojamas ir paukščiai nepersekiojami, ir pas mus ereliai žuvininkai pakankamai tolerantiški pasirodžiusiems netoli ese grybautojams ar uo- gautojams, nesibaido valčių ir žvejų ežeruose. Nacionalinio parko apsaugos statusas turėtų padėti ir toliau išsaugoti čia esančių erelių žu- vininkų gyvavimo sėkmę.

B. ŠABLEVIČIUS

Retai matomi

Ivairialapé usnis

Birželio baigiantis, miško augalijos vegetacija būna pasiekusi savo kulminaciją. Sužydi dešimtys įvairiausiu augalų rūšių, kurie vešlā įpąja užgožia visus praėjimus ir takus miško proskynose, retmėse ir drėgnesnėse aikštelių. Šiame vešliame žolių vešėjime tarp raibuliuojančių vasaros žiedų net iš tolo išskiria ryškūs avietinės spalvos žiedynai, iškeitai ant aukštų stiebų. Žiedynas sudaro gražą, panašų į tą, kokį turi kiaulpienė, rugiagėlė ar usnis. Tai ir yra usnis, tik ne daržo piktžolė, o retai surandama, kai kuriuose respublikos rajonuose iš viso nepamatyta įvalrialapė usnis. 3

—5 cm pločio žiedynai suteikia usnai išskirtinę dekoratyvinę išorę. Prie šio įspūdžio priseda ir lapų išvaizda; jie išraižyti šviesiai ir tamsiai žalio ornamento, o apatinėje pusėje apsidengė baltu tankiu veltiniu. Pražydusių pačiomis trumpiausiomis vasaros naktimis, įvairialapės usnys puošia mišką iki rugpjūčio mėnesio. Stambūs usnies žiedai nektaringi. Jie visada būna apkibę puošnais vabzdžiais apdulkintojais: raštuotaisiais grambuoliukais, įvairių rūšių strangalijomis, bronzinukais, kamanėmis. Parke turime tris šio augalo augimvietes, sudarytas iš 150—280 augalu egzemplioriu. Ne

B. ŠALTIS

Numeri spaudai paruošė V. SAKALYS

Rinko ir spaudė Utenos sp. Ignalinos filialas, 1985, Užsek. Nr. 158, tir. 50, eiga